

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Deres ref.

Vår ref. *hilnag*

Dato

07.09.2012

Høringsinnspill til Rapport fra 22.juli-kommisjonen (NOU 2012:14)

Rapporten fra Gjørøv - kommisjonen gir en grundig og helhetlig gjennomgang av hendelsene den 22.juli 2011. Samtidig som rapporten peker på alvorlig svikt i den samlede responsen knyttet til 22.juli, så viser den at kommisjonen har sett hvor verdifull den frivillige beredskapen er, og hvor viktig det er at både sentrale myndigheter, kommuner og politiet er seg bevisst denne ressursen. Rapporten er klar på at de frivillige organisasjonene er en bærebjelke i norsk beredskapsarbeid, hvor samvirkeprinsippet står sterkt. Samvirkeprinsippet fungerer som en "Nasjonal dugnad", hvor alle relevante etater, virksomheter og organisasjoner skal stille tilgjengelig mannskap og ressurser til disposisjon i en krisesituasjon.

Det er et stort gap mellom den sentrale rollen Gjørøv - kommisjonen påpeker at den organiserte frivillige beredskapen har i vårt land og den plass denne beredskapen får i stortingsmelding om samfunnssikkerhet som kom 15. juni. For å styrke samfunnets totale evne til å respondere på store katastrofer må oppmerksomheten ikke bare konsentreres om den offentlige redningstjenesten, men også inkludere og styrke den frivillige beredskapen.

Røde Kors har følgende innspill til kommisjonens rapport:

- 1. Den frivillige redningstjenesten må umiddelbart ha full adgang til nødnettet.**
Det vil være en betydelig svekkelse av prinsippet om samordning og samvirke i den totale beredskapen dersom de frivillige redningsorganisasjonene ikke blir tatt med fra starten av. Det er også avgjørende at investeringene og de årlige driftskostnadene knyttet til nødnettet, blir finansiert av det offentlige.
- 2. Frivillige beredskapsorganisasjoner må involveres i det kommunale beredskapsarbeidet.**
Alle relevante etater, virksomheter og organisasjoner skal stille tilgjengelig mannskap og ressurser til disposisjon i en krisesituasjon. I praksis er det imidlertid slett ikke alle kommuner som har gode nok planer for dette.
- 3. Felles øvelser og avklaring av ansvar og roller er nødvendig.**
Røde Kors er en støtteaktør for myndighetene både innenfor søk, redning og respons, men dette krever at rollen avklares med relevante myndigheter. Felles øvelser er nødvendig for at den samlede responsen skal bli god.
- 4. Obligatorisk førstehjelpsopplæring.** For å styrke samfunnets generelle beredskapsevne bør det innføres obligatorisk førstehjelpsopplæring for alle ansatte på alle arbeidsplasser.
- 5. Mulighet for deltakelse i aksjoner på dagtid.** Røde kors ber myndighetene utrede mulige ordninger som kan klargjøre regelverket og bedre mulighetene for at frivillige kan delta i aksjoner på dagtid.
- 6. Betydningen av psykososial førstehjelp og omsorgsberedskap.**
Røde Kors ønsker at psykososial støtte og støttefunksjoner i forbindelse med hjelpeaksjoner anerkjennes i større grad enn tidligere og innarbeides i planverket.

1. Den frivillige redningstjenesten må umiddelbart ha full adgang til nødnett der dette er tatt i bruk.

Det er den samlede responskapasiteten som teller og god kommunikasjon er avgjørende. Det er et paradoks at det fortsatt ikke foreligger planer for når og hvordan de frivillige organisasjonene skal innlemmes i det nye nødnett. Sammen med blant annet Norsk Folkehjelp og Norske redningshunder er vi i praksis den "fjerde nødetat" som daglig rykker ut på redningsaksjoner over hele landet. Full deltakelse i nødnett er viktig for å kunne løse våre oppdrag. Det vil være en betydelig svekkelse av prinsippet om samordning og samvirke i den sivile beredskapen dersom de frivillige redningsorganisasjonene ikke blir tatt med fra starten av.

God kommunikasjon mellom den frivillige og den profesjonelle redningstjenesten er avgjørende for de som trenger hjelp. Når de tre nødetatene, samt ambulanse- og redningshelikoptre, går over på nytt nødnett, mister de frivillige redningsorganisasjonene muligheten til å kommunisere direkte med dem, slik vi gjør i dag. Mangel på direkte kommunikasjon vil komplisere en redningsaksjon og kan i ytterste konsekvens gå ut over den som har behov for hjelp. De frivillige redningsorganisasjonene må umiddelbart inkluderes i den videre utbyggingen av nødnett, og utgiftene knyttet til innkjøp og drift av radioterminaler må dekkes av det offentlige.

2. Frivillige beredskapsorganisasjoner må involveres i det kommunale beredskapsarbeidet.

Samvirkeprinsippet går ut på at alle relevante etater, virksomheter og organisasjoner skal stille tilgjengelig mannskap og ressurser til disposisjon i en krisesituasjon. I praksis er det imidlertid slett ikke alle kommuner som har gode nok planer for dette. Dette bør presiseres i den varslede stortingsmeldingen om 22.07.

Den kommunale beredskapsplikten pålegger kommunene å gjennomføre en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse, og påse at relevante offentlige og private aktører inviteres med i dette arbeidet. De kommunale overordnede beredskapsplanene skal også være samordnet med andre relevante offentlige og private krise- og beredskapsplaner.

Røde Kors vil på sin side forsette å ta initiativ til at det inngås samarbeidsavtaler mellom organisasjonens lokalforeninger og den enkelte kommune. Erfaringen vår fra hendelser som Dagmars herjinger og hurtigrutebrannen i Ålesund i 2011 er at der hvor det finnes klare roller og godt samarbeid med kommunene gjennom deltakelse i planverk, øvelser og beredskapsutvalg, fungerer samhandlingen også svært godt i aktuelle hendelser.

Røde Kors har etablert Røde Kors Beredskapsvakt for raskt og effektivt å kunne mobilisere kvalifiserte frivillige til innsats i eget nærmiljø, dersom politiet eller den kommunale kriseledelsen etterspør slik hjelp. Som beredskapsvakt forplikter man seg til å stå på liste og kalles inn ved behov. Til nå har 43 kommuner fordelt på 12 fylker startet opp beredskapsvakt, og vi har registrert 3406 beredskapsvakter på landsbasis. Dette er en trent og koordinert ressurs som både kommuner og fylkesmenn og departementet bør støtte opp om, og som vil styrke beredskapevnen i hele landet. En viktig forutsetning for at ordningen med beredskapsvakt skal fungere, er at Røde Kors får en definert rolle i kommunenes kriseplaner.

3. Felles øvelser og avklaring av ansvar og roller er nødvendig.

Røde Kors er en støtteaktør for myndighetene både innenfor søk, redning og respons, men dette krever at rollen avklares med relevante myndigheter. Kommisjonens anbefaler at et oppdatert regel- og planverk for redningstjenesten som avklarer ansvar og roller må på plass (punkt 24). I 2008 sendte Justisdepartementet ut "Håndbok for redningstjenesten" på høring. Dette arbeidet er ikke fullført. Myndighetene bør umiddelbart slutføre dette arbeide og sørge for at de frivillige rednings- og beredskapsorganisasjonene rolle, kompetanse, ressurser og innsatsområder blir tatt med.

Rapporten understreker at "fundamentet for evnen til å håndtere kriser legges i forberedelsene:

trening, øvelser, samhandling og tenkesett ” og at ”godt forberedte øvelser kan fungere som et dynamisk form for tilsyn” (NOU 2012:452). Felles øvelser er nødvendig for at den samlede responsen skal bli god.

4. Obligatorisk førstehjelpsopplæring.

Det offentlige og det frivillige beredskapsapparatet er svært sjelden de første på stedet når det skjer store og mindre ulykker og katastrofer. Det så vi svært tydelig 22.07. Flere av oss bør kunne det grunnleggende som er nødvendig for å redde liv. Det er ikke mulig – særlig ikke i et langstrakt land som vårt – å bygge ut et offentlig beredskapsapparat slik at det til enhver tid kan dekke enhver situasjon. De første minuttene er kritisk for å redde liv, og disse minuttene må brukes av vanlige mennesker som er der når noe skjer.

Når et hjerte stanser, kan nærmeste ambulanse uhyre sjelden være fremme før det har gått 10 minutter. Problemet er at da vil pasienten allerede være død – dersom ingen av de som tilfeldigvis er tilstede kan gi nødvendig førstehjelp. For å styrke samfunnets generelle beredskapsevne bør det derfor innføres obligatorisk førstehjelpsopplæring for alle ansatte på alle arbeidsplasser.

5. Mulighet for deltakelse i aksjoner på dagtid

En stor utfordring for den frivillige redningstjenesten er at flere av våre mannskaper har begrenset mulighet til å delta på aksjoner på dagtid. Dette gjelder både arbeidstakere og studenter/skoleelever. Samtidig har privat og offentlig sektor ulike regler og praksis i forhold til fritak og kompensasjon for deltakelse i frivillige redningsarbeid.

Utfordringen må adresseres både til arbeidsgiversiden og til myndighetene. Myndighetene bør påvirke arbeidsgiverorganisasjonene til å legge til rette for fritak uten lønnsstap for deltakelse i søk- og redningsoppdrag. For å avhjelpe arbeidsgiversiden med den økonomiske belastningen fritak, mener Røde Kors at myndighetene må se på muligheten for å kompensere denne økonomiske belastningen. I tillegg ber Røde Kors myndighetene, sammen med utdanningsinstitusjonene, se på hvordan studenter og skoleelever skal kunne delta i frivillige redningsaksjoner uten at å bli skadelidende i forhold til fravær. For studenter finnes det ingen reguleringer, noe som kan skape problemer på studier med obligatorisk oppmøte. For elever i videregående opplæring finnes det en egen kvote for hjelpearbeid i Forskrift til Opplæringslova §3-47. Her må det også tilrettelegges og samtidig klargjøres hva som gir fritak fra fraværstøtte.

Røde kors ber myndighetene utrede mulige ordninger som kan klargjøre regelverket og bedre mulighetene for at frivillige kan delta i aksjoner på dagtid.

6. Betydningen av Psykososial førstehjelp og omsorgsberedskap

22.juli viste med all mulig tydelighet betydningen av psykososial førstehjelp og omsorgsberedskap. I tillegg til alle de Røde Kors-frivillige som stilte opp på Sundvolden, hadde Røde Kors en omfattende oppfølging i etterkant: åpne Røde Kors-hus, oppfølging av pårørende og etterlatte i lokalsamfunnene, frivillige var med når pårørende besøkte Utøya i august og oktober, og stilte opp som vitnestøtte i forbindelse med rettsaken.

Røde Kors har en samarbeidsavtale med Helsedirektoratet om å bistå pårørende, etterlatte og overlevende i etterkant større kriser, ulykker eller katastrofer i oppstart og drift av støttegrupper. Dette har vært et omfattende og prioritert arbeid for Røde Kors i etterkant av 22.07-hendelsene.

Mange steder i landet har den lokale helseberedskapen ikke tatt innover seg at det er frivillige beredskapsorganisasjoner som er de viktigste forsterkningsressursene de har i det daglige. Vi trenger bistand for å få til gode løsninger i grensefeltet mellom redningstjeneste, kommunal helsetjeneste og frivillighet. Røde Kors ønsker at psykososial støtte og støttefunksjoner i forbindelse med hjelpeaksjoner anerkjennes i større grad enn tidligere og innarbeides i

planverket. Det innebærer blant annet at de lokale Røde Kors-foreningene bør inkluderes i de kommunale krise- og beredskapsplanene, ikke bare innenfor søk og redning, men også på helseområdet (se også punkt 2.).

For Røde Kors

A handwritten signature in black ink that reads "Åsne Havneld". The signature is written in a cursive style with a small circle above the 'o' in "Havneld".

Åsne Havneld
Generalsekretær
Norges Røde Kors